

Esitutinnan viipyminen ja tutkinnanjohtajan menettelyä koskeva syyteharkinta

ASIAN VIREILLETULO

Helsingin Sanomat julkaisi 16.1.2022 artikkelin ”Aiheetonta viivytystä”, johon oli kerätty esimerkkejä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ilmenneistä ongelmista. Tutkin tämän jälkeen omana aloitteenani poliisin menettelyä seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan esitutkinnoissa ja ennen kaikkea sitä, onko esitutkinnot toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä.

Asiassa 23.11.2022 antamassani päätöksessä ([OKV/325/70/2022](#)) määräsin esitutinnan toimitettavaksi Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tutkinnanjohtaja B:n vastuulla olleiden esitutkintojen viivästyisestä.

ESITUTKINTA

Tutkintapyyntöni perusteella toimitettiin syyttäjän johtama esitutkinta, jota koskeva esitutkintapöytäkirja 5500/R/56952/22 on saapunut oikeuskanslerinvirastoon 29.2.2024. Olen 4.4.2024 päivätyssä lisätutkintapyyntöissäni pyytänyt selvittämään tarkemmin muun ohella sitä, miten esitutkintoja oli käsitelty poliisilaitoksen ohjeen mukaisessa seurannassa.

Keskusrikospoliisi toimitti esitutkintapöytäkirjat (5500/R/56952/22, 5500/R/56952/22/Li1, 1225/R/492/25, 1225/R/492/25/Li1, 1225/R/493/25, 1225/R/493/25/Li1, 1225/R/494/25, 1225/R/494/25/Li1, 5500/R/56960/22 ja 5500/R/56960/22/Li1) oikeuskanslerinvirastoon syyteharkintaa varten 17.6.2025.

Esitutkinnoissa Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario B:ta on kuultu epäiltynä syyllistymisestä tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen 6.10.2018-24.11.2022. Lisäksi esitutkinnoissa on kuultu virkavelvollisuuden rikkomisesta epäiltynä rikostutkintasektorin sektorinjohtajaa. Arvioin tässä päätöksessäni rikoskomisario B:n menettelyä.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan, jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

Rikoslain 3 luvun 7 §:n mukaan tekijän menettely on huolimatonta, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan (tuottamus).

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Esitutkintalain hallituksen esityksessä on todettu, että vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää asioiden käsittelyn riittävän tehokasta

seurantaa, jota ei tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Vuoden 2010 hallituksen esityksessä on todettu, että tehokkaaseen seurantaan on nykyään jo pääosin riittävät mahdollisuudet automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ([HE 222/2010 vp](#) s. 189).

Esitutkintojen viivästyminen on laaja ylimpien laillisuusvalvojien, valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytäntö. Siinä on todettu, että esitutkinnalle tai esitutkinnan aloittamista koskevan ratkaisun tekemiselle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutkintalain hallituksen esityksessä on todettu, että esitutkinnan asianmukainen kesto yksittäistapauksessa riippuu asian erityispiirteistä, muun ohessa sen laadusta ja laajuudesta ([HE 222/2010 vp](#) s. 189).

Poliisin laiminlyönti toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivästystä on johtanut oikeuskäytännössä myös virkarikossyytteisiin ja tuomioihin.

Itä-Suomen hovioikeus tuomitsi 16.3.2000 asiassa E 99/416 antamassaan tuomiossa kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipäällikön, tutkinnanjohtajan ja tutkijan tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Kyseisessä asiassa esitutkinnan toimittaminen oli viivästynyt 17 tapauksesta, joista teoista suurimman osan syyteoikeus oli päässyt vanhentumaan. Syytteen mukaan rikosten vähäisyyttä vastaan puhuivat asiassa tutkimatta jääneiden epäiltyjen rikosten suuri määrä, niissä epäiltyjen taloudellisten väärinkäytösten suuruus, asianomistajien korvausvaatimukset ja muutkin selvittämistä vaatineet seikat.

Syyskuussa 2007 Lapin kärjäoikeus tuomitsi tutkinnanjohtajana toimineen ylikonstaapelin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta tämän laiminlyötyä esitutkintojen viivytyksettömän toimittamisen. Myös toisen syytteessä olleen ylikonstaapelin syyksi kärjäoikeus luki tuottamuksellisen virkavelvollisuuden, mutta jätti hänet kuitenkin rangaistukseen tuomitsematta. Tapauksen käsittelyvaiheita ja kärjäoikeuden tuomiota on selostettu [eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa vuodelta 2007](#) (s. 111-113).

Turun hovioikeuden 21.5.2021 asiassa R 20/1742 antamassa tuomiossa tutkinnanjohtajaa koskeneet syytteet hylättiin. Hovioikeus totesi tutkinnanjohtajan laiminlyöneen esitutkinnan toimittamisen kuudessa asiassa, mutta katsoi laiminlyöntien olleen siten vähäisiä, ettei tuottamuksellisen virkavelvollisuuden tunnusmerkistö täyttnyt. Vähäisyysarvioinnissaan hovioikeus antoi merkitystä sille, että laiminlyönnit olivat vuositasolla yksittäisiä ja tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään nähden niitä oli vähän. Hovioikeus myös totesi, ettei yhdenkään laiminlyönnin osalta ollut selvitystä siitä, että laiminlyönnistä olisi aiheutunut todellista vahinkoa tai haittaa asianosaisille.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artiklan mukaan sopimuspuolet takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla tämän yleissopimuksen I osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Sopimuksen 3 artiklan mukaan ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on todennut 1 artiklan mukaisen velvollisuuden yhdessä 3 artiklan kanssa velvoittavan valtioiden ryhtymään toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvia henkilöitä ei kohdella kaltoin, mukaan lukien yksityishenkilöiden tekemä kaltoinkohtelu. EIT on todennut valtioilla olevan 3 artiklaan perustuvia positiivisia velvoitteita säätää tehokkaat rikosoikeudelliset säännökset raiskauksista ja soveltaa niitä käytännössä tehokkaiden tutkinta- ja syytetoimien avulla. EIT on useissa tapauksissa todennut valtion loukanneen 3 artiklaa, mikäli tutkinta ei ole täyttänyt niitä edellytyksiä, jotka johtuvat valtion positiivisista velvoitteista tutkia tehokkaasti raiskaus ja seksuaalinen hyväksikäyttö ja rangaista niistä (esimerkiksi [I.P. v. Moldova, 28.4.2015](#), § 30-32, kooste tapauksista [ECHR Factsheet, Violence against women](#), October 2024. s. 4-11).

Menettely suoritettujen esitutkintojen perusteella

Esitutkinnoissa on selvitetty yhteensä kolmen esitutkinnan viipymistä.

- 1) Esitutkintapöytäkirjoissa 5500/R/56960/22 ja 5500/R/56960/22/Li1 on käsitelty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnassa olleen esitutkinnan 5560/R/52260/18 viipymistä.

Asiassa rikosilmoitus oli kirjattu 6.10.2018. Rikosnimikkeinä on ollut pahoinpitely ja lievä pahoinpitely. Pahoinpitelyn yritys on koskenut sitä, että kerrostalon asunnosta oli heitetty kadulle auton akku. Lievässä pahoinpitelyssä on ollut kyse lähisuhdeväkivallasta.

Rikoskomisario B on toiminut asian tutkinnanjohtajana 1.3.2019-14.4.2020, 25.5.2020-15.11.2021 ja 31.1.2022 lukien.

Rikoksesta epäilty on kuulusteltu pian rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen lokakuussa 2018, jolloin hän on myöntänyt syyllistyneensä lievään pahoinpitelyyn. Tämän jälkeen asiassa ei ole tehty tutkintatoimenpiteitä ja lievän pahoinpitelyn syyteoikeus on vanhentunut lokakuussa 2020. Esitutkintaa ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä.

Tutkinnanjohtajan päätöksellä lievä pahoinpitely on 23.11.2020 jätetty syytteeseen saattamatta, koska syyteoikeus oli vanhentunut. Epäillyn pahoinpitelyn yrityksen tutkinnanjohtaja on päättänyt esitutkinnan 17.5.2022, koska asiassa ei ole siltä osin tapahtunut rikosta.

Rikoskomisario B on esitutkinnassa kertonut keskustelleensa asiasta tutkijana toimineen kanssa. Tutkijan mukaan hän oli yrittänyt tavoittaa asianomistajaa kuulusteluun pian tapahtuman jälkeen siinä onnistumatta. Sittemmin hänelle tuli muita työtehtäviä ja asianomistajan tavoittelu oli jäänyt kesken.

- 2) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/492/25 ja 1225/R/492/25/Li1 sekä 1225/R/493/25 ja 1225/R/493/25/Li1 on käsitelty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnassa olleen esitutinnan 5560/R/57800/18 viivästymistä.

Poliisille oli tehty muun ohella raiskausta koskenut tutkintapyyntö 2.11.2018. Vuonna 2019 poliisi oli suorittanut asianosaisten kuulusteluja ja muita esitutkintatoimenpiteitä. Huhtikuussa 2020 oli pidetty palaveri syyttäjän kanssa. Tämän jälkeen mitään toimenpiteitä ei ole tehty ennen tammikuuta 2023. Esitutkintaa ei ole tältä osin toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä.

Raiskausta koskenut esitutkinta on valmistunut elokuussa 2023 ja saatettu syyttäjälle syyteharkintaan.

Tutkinnanjohtajana on toiminut pääosin rikoskomisario B. Poliisiasian tietojärjestelmän kirjausten perusteella hän on toiminut asian tutkinnanjohtajana 12.3.2020-15.11.2021 ja 31.1.2022-28.3.2023 välisen ajan.

- 3) Esitutkintapöytäkirjoissa 1225/R/494/25 ja 1225/R/494/25/Li1 on käsitelty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnassa olleen esitutkinnan 5560/R/66480/18 viipymistä.

Tutkintailmoituksen tietojen mukaan kyse on lähisuhdeväkivallasta. Tapahtuma-aika on 14.12.2018, jolloin poliisi on käynyt asunnolla ja rikosilmoitus kirjattu. Esitutkintaan liitetyn tutkintamuistion perusteella asiaa on ensin ohjattu sovitteluun, josta se palautunut poliisille maaliskuussa 2019, jolloin tutkija ja tutkinnanjohtaja ovat pitäneet palaverin asiasta. Seuraavat tutkintamuistiossa olevat merkinnät tutkintatoimenpiteistä ovat marraskuulta 2020. Vuosina 2021-2022 asianosaiset on kuulusteltu ja asiassa on suoritettu myös muita tutkintatoimenpiteitä, kunnes asia on lokakuussa 2022 saatettu syyttäjälle syyteharkintaan.

Asiassa suoritetun esitutkinnan perusteella lähisuhdeväkivaltaa koskeva asia on ollut Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella tutkinnassa ilman mitään toimenpiteitä 3/2019-11/2020 välisen ajan. Esitutkintaa ei ole tältä osin toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä.

Poliisiasian tietojärjestelmän kirjausten perusteella rikoskomisario B on toiminut asian tutkinnanjohtajana 18.3.2019-15.1.2020, 29.1.2021-1.3.2021 ja 5.5.2021-15.11.2021 ja 31.1.2022-4.4.2022 väliset ajat.

Arviointi

Virkavelvollisuuden rikkominen

Esitutkinnassa on tutkittu kolmen esitutinnan viipymistä.

Ensimmäisessä asiassa 5560/R/52260/18 lievän pahoinpitelyn esitutkintaa ei saatettu loppuun ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka rikoksesta epäilty oli kuulustelussaan myöntänyt siihen syyllistyneensä. Tämän jälkeen syyteoikeuden vanhentumiseen on ollut aikaa vielä lähes kaksi vuotta, mutta esitutkinnassa ei tehty mitään toimenpiteitä. Pääosin tutkinnanjohtajana on tuolloin toiminut B.

Toisessa asiassa 5560/R/57800/18 on ollut kyse vakavasta rikosepäilystä, eli raiskauksesta. Tutkinnassa on ollut kuitenkin lähes kolmen vuoden ajanjakso ilman mitään toimenpiteitä (huhtikuu 2020-tammikuu 2023). Pääosin tutkinnanjohtajana on tuolloin toiminut B.

Kolmannessa asiassa 5560/R/66480/18 on kyse lähisuhdeväkivallasta. Myös sen esitutkinnassa on ollut merkittävä ajanjakso ilman mitään tutkintatoimia (3/2019-11/2020). B on toiminut tutkinnanjohtajana 3/2019-1/2020.

Näitä esitutkintoja ei ole edellä mainituin osin toimitettu esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivytystä. Tämän tosiseikan on myös tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario B sinänsä tunnustanut. B on todennut olevan selvää, että rikokset olisi tullut saada tutkittua ajallaan ja tunnusmerkistöön sopivilla rikosnimikkeillä. Hän on kuitenkin kiistänyt syyllistyneensä rikokseen. B on todennut tutkinnanjohtajien ja tutkinnan tilanteen olleen yleisesti sellainen, että tutkinta-ajat venyvät eikä esitutkintaa pysty johtamaan sillä tarkkuudella kuin tutkinnanjohtajalta edellytetään.

Tutkinnanjohtajan virkavelvollisuus esitutkintojen johtamisessa

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jona toimii pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Vaikka tutkija varsinaisesti huolehtii tutkintatoimenpiteistä, tutkinnanjohtajan velvollisuuksiin kuuluu valvoa sitä, että esitutkinta suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä. Valvonta edellyttää

asioiden käsittelyn tehokasta seurantaan eikä sitä tule jättää pelkästään tutkijoiden oman ilmoituksen varaan. Viime kädessä vastuun esitutinnan riittävän joutuisasta toimittamisesta kantaa esitutkintaa johtava tutkinnanjohtaja.

Kaikissa kolmessa esitutkinnassa tutkinnanjohtajuus ja tutkijat olivat vaihtuneet useasti. Pääosin tutkinnanjohtajana on kuitenkin toiminut rikoskomisario B. Ensisijaisesti vastuu esitutkintojen viivästymisestä kohdistuu siten häneen.

Poliisilain ja esitutkintalain säännökset sallivat asioiden laatuun ja laajuuteen perustuvan priorisoinnin. Säännökset eivät kuitenkaan oikeuta jättämään tehtäviä kokonaan hoitamatta, vaan ainoastaan asettamaan ne tarvittaessa tärkeysjärjestykseen.

Tutkinnanjohtajan huolimattomuus

Kun edellä on todettu, että rikoskomisario B:n johdolla esitutkintoja ei ole toimitettu esitutkintalain edellyttämällä tavoin ilman aineetonta viivästystä, seuraavaksi on arvioitava kysymystä, onko B:n menettely ollut huolimaton.

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan rangaistavaa on huolimattomuudesta tapahtuva virkavelvollisuuden rikkominen. Rikoslain 3 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt sitä noudattamaan.

Rikoslain 3 luvun 7 §:n esitoissa on todettu muun muassa, että toiminnan järjestäminen siten, että riskejä ei enää toiminnan kestäessä voidakaan havaita tai hallita, ei poista tuottamusvastuuta. Toisaalta tekijältä on voinut puuttua tilaisuus menetellä huolellisesti, jos tekijän kokemusperäisen ja ammatillisen tiedon perusteella ei ollut mitään perusteltua syytä epäillä riskejä ja jos normaalilla tavalla huolellinenkaan toimija ei olisi havainnut riskejä ([HE 44/2002 vp](#) s. 96–97).

Esitutkintojen perusteella asiassa toimitettujen esitutkintojen viivästymisen syynä ei ole ollut rikoskomisario B:n asioiden tietoinen priorisointi. Pikemminkin kyse on ollut siitä, ettei B ollut havainnut kyseisten esitutkintojen viivästymistä, tai ainakaan kiinnittänyt tutkijoiden huomiota näihin tapauksiin.

Poliisilaitoksella on ollut 1.1.2018 alkaen voimassa ohje rikostutkinnan priorisointiin sekä tutkinnassa olevien rikosilmoitusten seurantaan. Ohjeen tarkoitus on ollut siinä todetun mukaisesti selkeyttää ja yhdenmukaistaa poliisilaitoksen rikostutkinnan priorisointia, seurantaan ja näihin liittyviä toimenpiteitä. B:n olisi tullut havaita esitutkintojen viivästymiset muun tutkinnanjohtajalle kuuluvan valvonnan lisäksi myös ohjeen mukaista raportointia tehdessään.

B:n huolellisuusvelvoitetta esitutkintojen valvonnassa korostaa se, että esitutkintojen johtaminen ja joutuisuuden valvominen kuuluvat tutkinnanjohtajan tehtävien ydinalueeseen. Ruuhkautuneessa työtilanteessakin B:n olisi tullut organisoida esitutkintojen viivytyksettömyyden seuranta ja valvonta huolellisemmin. Johtopäätöksenäni totean, että tutkinnanjohtajana toiminut B on huolimattomuuttaan rikkonut virkavelvollisuutensa laiminlyömällä valvoa sitä, että edellä kerrotut esitutkinnat suoritetaan ilman aiheetonta viivytystä.

Teon vähäisyys

Syytteen nostamisen arvioimisen kannalta asiassa on kyse ennen kaikkea siitä, ylittääkö tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisario B:n epäilty teko rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyskynnyksen vai onko se tunnusmerkistössä mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä ([HE 58/1988 vp](#), s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäjäviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. Rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8).

Oikeuskirjallisuudessa vähäisyysarvioinnista on todettu muun ohella, että vahingon tai haitan syntymättä jääminen on keskeinen vähäisyysarvioon vaikuttava seikka. Toisaalta vahingon tai haitan syntymättä jääminen tai niiden jääminen vähäisiksi ei välttämättä osoita virkavelvollisuuden rikkomista vähäiseksi, jos riski merkittävän vahingon tai haitan aiheutumisesta kuitenkin on ollut huomattava. Virheellinen menettely voi myös ilmentää sellaista välinpitämättömyyttä suhtautumisesta, että rangaistusvastuuseen saattaminen on perusteltua. Virheeseen on asianmukaista

suhtautua sitä ankarammin, mitä itsenäisemmät toimivaltuudet rikkojalla on. Merkitystä on luonnollisesti myös virkatehtävien laadulla: mitä tärkeämmästä asiasta on kyse, sitä suurempaa tarkkuutta on perusteltua vaatia. Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen voidaan katsoa vähäiseksi lähtökohtaisesti helpommin kuin tahallinen (Frände et al.: Keskeiset rikokset, 2023, s. 1001-1002).

Esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen laiminlyöntiä koskevien virkarikossyytteiden oikeuskäytännössä teon vähäisyyttä vastaan ovat puhuneet viivästyneiden esitutkintojen suuri määrä, tutkittavana olleiden epäiltyjen rikosten laatu ja se onko syyteoikeus päässyt vanhenemaan. Vähäisyyttä vastaan on puhunut myös se, jos virkamiehen huomiota on jo aiemmin kiinnitetty tutkintojen viipymiseen. Teon vähäisyyttä puoltavina seikkoina merkitystä on annettu merkitystä puolestaan sille, mikäli laiminlyönnit ovat olleet vuositasolla yksittäisiä ja tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään nähden niitä on ollut vähän. Vähäisyyttä on puoltanut myös se, mikäli laiminlyöntien osalta ei ollut selvitystä siitä, että niistä olisi aiheutunut todellista vahinkoa tai haittaa asianosaisille (Turun hovioikeus R 20/1742, Itä-Suomen hovioikeus E 99/416).

B:n menettelyn vähäisyys

B:n menettelyn vähäisyyttä vastaan puhuu se, että esitutkintojen johtaminen ja niiden joutuisuuden valvominen kuuluvat tutkinnanjohtajan tehtävien ydinalueeseen. Asianosaisilla on oikeus saada asiansa selvitetynsi kohtuullisessa ajassa. Esitutkintatoimien viipyminen vaikeuttaa asian selvittämistä ja on asianosaisille haitallista ja vahingollista. Esitutkinnassa B on tuonut esille poliisilaitoksen juttumäärän lisääntymistä, mutta ei ole varsinaisesti kertonut mitään siitä, miten hän oli esitutkintojen viivytyksettömyyttä pyrkinyt valvomaan.

Erityisen vakavana pidän tapausta 2, jossa epäiltyä raiskausta koskevassa esitutkinnassa ei tehty toimenpiteitä lähes kolmen vuoden aikana. Vakavana pidän myös sitä, että asiassa 1 lievän pahoinpitelyn syyteoikeus vanheni, vaikka epäilty oli esitutkinnassa tunnustanut teon ja tämän jälkeen esitutkinnan toimittamiselle on ollut aikaa lähes kaksi vuotta.

B:n menettelyn arvioimista virkarikosoikeudellisesti kokonaisarvioinnissa vähäiseksi puoltaa kuitenkin se, että asioissa 2 ja 3 esitutkinnot on tutkintapyyntöni jälkeen saatu syyttäjälle syyteharkintaan ennen syyteoikeuden vanhentumista. Kyseisten rikosasioiden asianomistajat ovat ilmoittaneet, että eivät ole kokeneet tutkinnan viivästymisestä aiheutuneen heille haittaa.

Yhdessä tapauksessa asiaa ei saatu syyttäjälle syyteharkintaan, koska lievän pahoinpitelyn syyteoikeus oli jo vanhentunut. Esitutkintaa johtaessaan ja valvoessaan B:n olisi tullut ajoissa havaita syyteoikeuden vanhentumisen vaara ja kiinnittää siihen tutkijan huomiota. Tältä osin B:n huolimattomuuden astetta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että samassa rikosilmoituksessa vakavampana rikosnimikkeenä on ollut pahoinpitelyn yritys. Siten asia on noussut

esille seurannassa ensisijaisesti pahoinpitelyn yrityksenä, jonka syyteoikeuden vanhentumisaika on ollut pidempi.

Laadultaan vakavan yksittäisenkin esitutinnan viivytyksettömän toimittamisen laiminlyönti voi johtaa tutkinnanjohtajan virkarikosoikeudelliseen vastuuseen. Oikeuskäytännössä teon vähäisyyttä arvioitaessa merkitystä annettu kuitenkin myös laiminlyöntien lukumäärään suhteessa tutkinnanjohtajan kokonaistyömäärään. Nyt esitutkinnoissa on selvitetty kolmen esitutinnan toimittamisen viivästymistä. Suhteessa B:n vastuulla olleiden asioiden kokonaismäärään lukumäärää voidaan pitää vähäisenä.

Esitutkinnassa kuullut poliisilaitoksen virkamiehet eivät ole arvostelleet B:n menettelyä tutkinnanjohtajana eikä kokonaisuudessaan mikään asiassa ei viittaa siihen, että B olisi suhtautunut virkavelvollisuuksiinsa sinänsä välinpitämättömästi. Vaille merkitystä ei voi jättää sitäkään, että erityisesti keväällä 2020 esitutkintojen toimittamista vaikeutti osaltaan koronapandemian aiheuttama epävarmuus ja terveysturvallisuuden edellyttämät toimenpiteet.

Kyseisten esitutkintojen viivästymistä pyrin alun perin selvittämään laillisuusvalvonnallisesti, mutta tutkinnanjohtaja ei tuolloin selostanut selvityksessään seikkaperäisemmin viivästymisten syitä. Esitutkintaan antamassaan loppulausunnossa B on todennut jälkikäteensä arvioiden ymmärtävänsä hyvin, että hänen antamansa vastaus ei ollut riittävä. Viivästymisen syitä hän on nyt kertonut yksityiskohtaisemmin esitutkinnassa.

Edellä esiintuotuja sekä teon vähäisyyttä että sitä vastaan puhuvia seikkoja punnitessani päädyn arvioissani siihen, että B:n menettely olisi esitutinnan perusteella rikosoikeudellisesti arviotuna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettulla tavalla vähäinen. Asiassa ei ole todennäköisiä syitä hänen syylistymisestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Esitutkintoja ei ole toimitettu esitutkintalain 3 luvun 11 §:n edellyttämällä tavoin ilman aiheetonta viivästystä. Tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario B on menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti laiminlyömällä esitutkintojen joutuisuuden riittävän seurannan ja valvonnan.

Päätöksessäni kuvatuin perustein B:n menettelyä on pidettävä sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen rikoslain 40 luvun 10 §:n tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Jätän syytteen nostamatta, koska asiassa ei ole todennäköisiä syitä hänen syylistymisestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun säännöksen nojalla Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario B:lle huomautuksen hänen lainvastaisesta menettelystään.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki